

Toekomstverwachtingen van mbo-studenten met en zonder niet-westerse migratieachtergrond

Met aandacht voor de rol van ervaren etnische discriminatie

De Nationale Jeugdraad (NJR) zet zich in voor de versterking van de positie van jongeren en vindt het belangrijk dat alle jongeren in de samenleving positief naar hun toekomst kunnen kijken. NJR heeft daarom onderzoek gedaan naar de verschillen in toekomstverwachting tussen mbo'ers met en zonder niet-westerse migratieachtergrond. Voor het onderzoek zijn data van het YOUth Got Talent onderzoek van de Universiteit Utrecht gebruikt. Wat blijkt: mbo'ers met een niet-westerse achtergrond, specifiek de Marokkaanse en Turkse studenten, hebben over het algemeen een positievere toekomstverwachting dan mbo'ers zonder een migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond¹. Daarnaast hebben mbo'ers die meer discriminatie ervaren een negatievere algemene toekomstverwachting en meer negatieve gevoelens over de toekomst.

Arbeidsmarktkansen en beleidsachtergrond

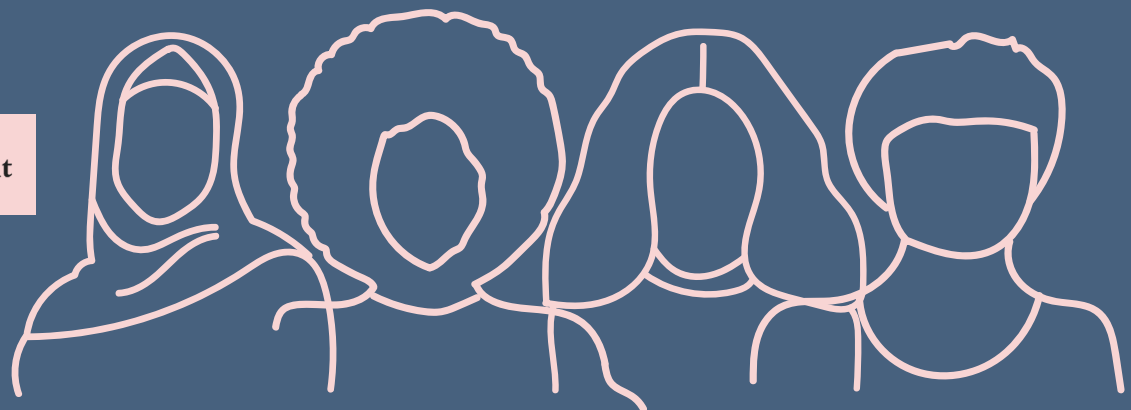
Verschillende media melden begin februari van dit jaar dat uit onderzoek is gebleken dat mbo'ers met een migratieachtergrond gemiddeld 20 procent minder kans hebben om een baan te vinden². De minister van OCW sprak haar bezorgdheid al eerder uit en liet in de kamerbrief 'Gelijke kansen mbo en stagediscriminatie' van 2018 weten dat achtergrond en afkomst geen invloed horen te hebben op de arbeidskansen en het onderwijssucces van mbo'ers³.

María Clara ten Hacken

Onderzoeksstagiaire
bij de Nationale
Jeugdraad en
masterstudent
Sociologie aan de
Radboud Universiteit
Nijmegen

Universiteit Utrecht

¹ De studenten met een westerse migratieachtergrond zijn samengevoegd met de studenten zonder migratieachtergrond omdat het een relatief kleine groep betreft en omdat zij afkomstig zijn uit een vergelijkbare maatschappij. 46 mbo-studenten van de in totaal 1021 studenten (4.5 procent) hebben een westerse migratieachtergrond.

² Bisschop, P., Zwetsloot, J., Ter Weel, B., Van Kesteren, J. (2020, januari) De overgang van het mbo naar de arbeidsmarkt. De positie van jongeren met een migratieachtergrond belicht. SEO economisch onderzoek hebben een westerse migratieachtergrond.

³ Van Engelshoven, I. (2018, 28 augustus). Gelijke kansen mbo en stagediscriminatie [kamerbrief].

Onderzoek naar toekomstverwachtingen

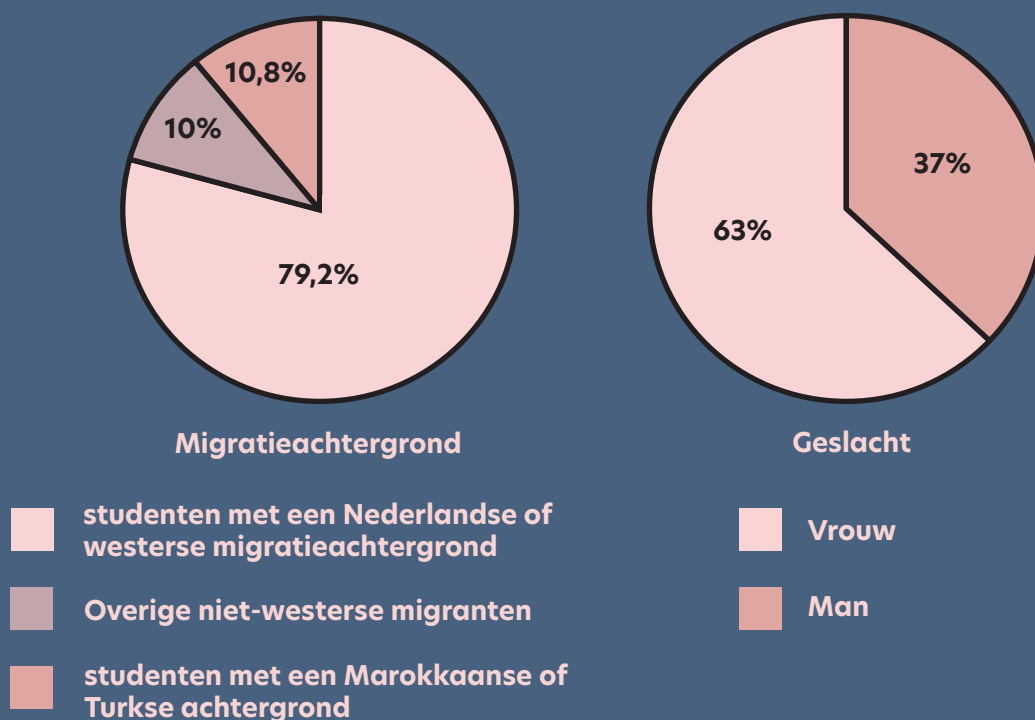
Vanuit het overheidsbeleid wordt er voornamelijk gefocust op het tegengaan van arbeidsmarkt- en onderwijsverschillen. Net zo belangrijk is het om erachter te komen hoe jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond, al tijdens hun opleiding, zelf kijken naar hun toekomstperspectieven. De toekomstverwachting kan namelijk daadwerkelijk impact hebben op allerlei aspecten van de toekomst van jongeren. Daarnaast is onderzocht wat de rol van de ervaren etnische discriminatie is in de relatie tussen het hebben van een migratieachtergrond en toekomstverwachtingen.

Figuur 1
De vraagstellingen van de vier dimensies van de toekomstverwachtingen

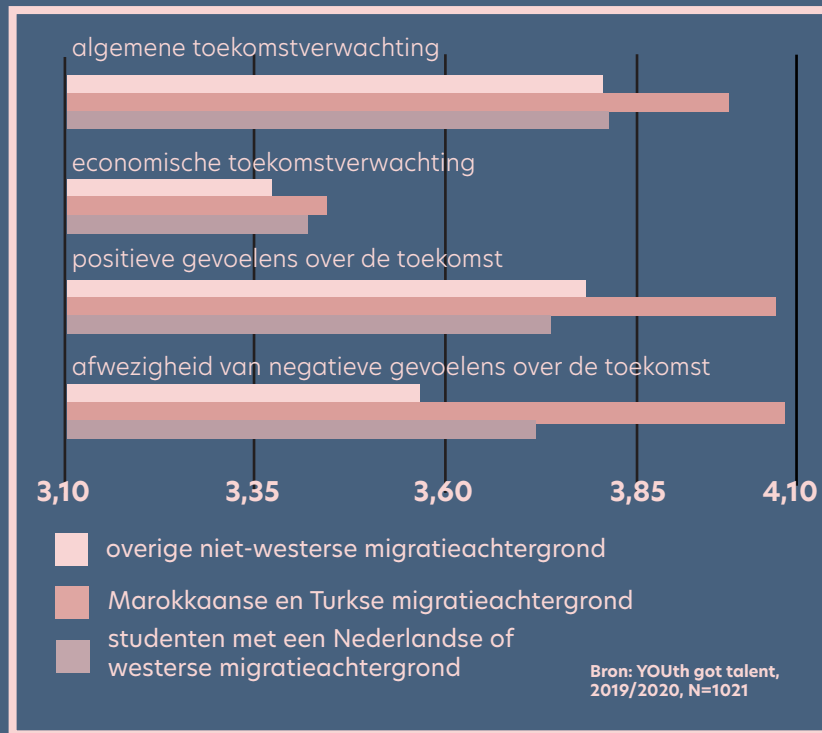
Figuur 2
Deelnemers van het onderzoek

Leeftijd 16-26 jaar

Bron: YOUth got talent, 2019/2020, N=1021

Figuur 3
Gemiddelde toekomstverwachting naar migratieafkomst
 (op een schaal van 1 tot 5)

Eerste verkenning van de verschillen

In het onderzoek zijn de gegevens van 1021 eerstejaars mbo'ers bestudeerd die in de provincie Utrecht naar school gaan. Een eerste verkenning van de verschillen laat zien dat vooral studenten met een Marokkaanse en Turkse achtergrond hun toekomst het meest rooskleurig inzien. In Figuur 3 wordt dit visueel weergegeven waarbij geldt: hoe hoger de score, hoe positiever het toekomstbeeld. Bij de negatieve gevoelens over de toekomst staat een hogere score dus voor een hogere afwezigheid van negatieve gevoelens, dus een positiever toekomstbeeld⁴.

Resultaten

Hetzelfde beeld komt naar voren wanneer er rekening wordt gehouden met het geslacht, de leeftijd, de mate van ervaren discriminatie, het opleidingsniveau van de ouders en of beide ouders al dan niet een baan hebben⁵. Mbo-studenten met een Marokkaanse of Turkse achtergrond blijken een positievere algemene toekomstverwachting te hebben en hebben meer positieve en minder negatieve gevoelens over de toekomst dan studenten zonder of met een westerse migratieachtergrond. Voor de overige niet-westerse migranten worden er geen verschillen gevonden in toekomstverwachtingen ten opzichte van jongeren met een Nederlandse of westerse migratieachtergrond. Daarnaast blijken mbo-studenten die meer discriminatie ervaren een negatievere algemene toekomstverwachting en meer negatieve gevoelens over de toekomst te hebben.

⁴ Bij de economische toekomstverwachtingen worden er geen significante verschillen in gemiddeldes gevonden tussen de categorieën. Bij de algemene toekomstverwachting worden er alleen significante verschillen gevonden tussen de Marokkaanse/Turkse studenten en de studenten zonder of met een westerse migratieachtergrond. Bij de negatieve en positieve gevoelens over de toekomst is het verschil in de gemiddelde toekomstverwachting van de Marokkaanse en Turkse studenten ten opzichte van de twee andere categorieën beide significant.

⁵ De mbo-studenten met een Nederlandse of westerse afkomst vormen de referentiecategorie in de analyse.

Advies voor beleidsmakers en professionals

De resultaten van dit onderzoek wijzen erop dat het ervaren van discriminatie gerelateerd is aan het hebben van meer negatieve gevoelens over de toekomst en een negatievere algemene toekomstverwachting. Hiermee wordt het belang van het tegengaan van discriminatie op mbo's onderstreept. Het advies is daarom om het burgerschapsonderwijs op de mbo's te verbeteren. Burgerschapsonderwijs leert jongeren onder andere over het recht op gelijke behandeling en hoe ze zich kunnen inleven in de positie van een ander⁶. Voor het burgerschapsonderwijs gelden twee belangrijke adviezen. Omdat mbo's zelf invulling kunnen geven aan het burgerschapsonderwijs is het eerste advies om een verplicht lespakket samen te stellen voor alle mbo-instellingen. Hierdoor is er zekerheid dat alle mbo-studenten eenzelfde basis meekrijgen en het geeft mbo-instellingen minder ruimte om zich er makkelijk vanaf te maken. Ook kan er bij de ontwikkeling van dit lespakket worden gedacht aan het uitnodigen van positieve rolmodellen in de klas. In plaats van dat geprobeerd wordt negatieve stereotypen te weerleggen, worden er nieuwe positieve associaties aangereikt. Afgestudeerde mbo'ers met uiteenlopende

etnische achtergronden kunnen bijvoorbeeld vertellen over hoe zij zelf hun bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving.

Het tweede advies richt zich op de competenties van de docenten. Het advies luidt om trainingen te ontwikkelen waarin aandacht wordt besteed aan de coachende vaardigheden en de kennis van groepsdynamica. Beide zijn van belang bij het creëren van een veilige schoolomgeving⁷. Op het mbo gelden daarnaast geen bevoegdheidseisen voor het geven van burgerschapsonderwijs, terwijl dit op het voortgezet onderwijs wel het geval is⁸. Omdat eerder onderzoek laat zien dat niet iedereen zomaar bekwaam is in het geven van burgerschapsonderwijs⁹ wordt aangeraden om vakspecifieke bevoegdheidseisen in te stellen. Docenten geven zelf ook aan het lastig te vinden maatschappelijke beladen thema's, zoals discriminatie, te behandelen in de klas⁷. Wanneer er vanuit de school wordt meegegeven dat discriminatie helaas voorkomt maar door de meeste mensen wel streng wordt afgekeurd, verklein je de kans op discriminatie door de leerlingen¹⁰. Een lagere mate van ervaren discriminatie is gerelateerd aan een positievere algemene toekomstverwachting en aan minder negatieve gevoelens over de toekomst.

⁶ Min. OCW (2015). Voortgang versterking burgerschapsvorming in het onderwijs. Kamerbrief aan de Tweede Kamer, 29 april 2015.

⁷ Sijbers, R., Elfering, S., Lubbers, M., Scheepers, P. & Wolbers, M. (2015). Maatschappelijke thema's in de klas. Hoe moeilijk is dat? Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit.

⁸ Min. OCW (2016). Bevoegdheid van docenten in het mbo. Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Den Haag, 9 mei 2016.

⁹ Graaf, D. de., Pattipilohy, K., Heidweiller, R. & Otter, M, den (2016). Verkenning. Dialoog als burgerschapsinstrument. Amsterdam: Diversion.

¹⁰ Taouanza, I., Felten, H. (2018) Zo pak je discriminatie aan in de klas. Kennisplatform Integratie en Samenleving.